

Т. В. Березянюк,
к. е. н., доцент, Інститут законодавства Верховної Ради України

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ БЮДЖЕТНОЮ СИСТЕМОЮ В РИНКОВОМУ ФОРМАТІ

У статті досліджуються бюджетна складова державного управління грошовими потоками суспільства, основні проблеми фінансового забезпечення нормальної діяльності суспільства, ефективність діяльності Рахункової Палати України, ступінь сприйняття на вищому рівні виявлених вад бюджетної політики через процес виправлення недоліків та втілення рекомендацій експертів та професіоналів.

In this article investigated the government component of monetary streams of a society, the basic problems of financial maintenance of normal activity of a society, efficiency of activity of Audit Chamber. In article the question on level of reaction of the government on the lacks of a budgetary policy revealed by audit, orders is considered by a monetary resource of the state, display level in practice of management of recommendations of experts and professionals is investigated.

Ключові слова: Рахункова Палата України, Державний бюджет, державне управління, пільги, інфляція, державний борг.

Key words: Audit Chamber, The state budget, the government debt, privileges, inflation.

ВСТУП

Відповідно до Закону України "Про Рахункову палату", Бюджетного кодексу України та Конституції Рахункова палата України здійснює контроль за виконанням закону України про Державний бюджет, фактом використання бюджетних коштів, утворенням, обслуговуванням та погашенням державного боргу, проводить щорічну експертизу проекту бюджету, періодично інформує національну законотворчу гілку та комітети Верховної Ради України про хід виконання Держбюджету та результати здійснених контрольних заходів. Результатом річної аналітичної роботи Рахункової палати є Висновки про використання коштів Державного бюджету України за відповідний рік, який затверджується Колегією Рахункової палати. Комітет Верховної Ради України з питань бюджету готує рішення про виконання спеціального, загального фондів, використання Державного бюджету, його фінансування, оцінку державного боргу, стану між бюджетних відносин та виконання місцевих бюджетів.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

З моменту свого заснування Рахункова Палата України проводить контроль-аналітичний та контроль-ревізійний процес, встановлюючи основні прогалини в управлінні державними коштами, виявляючи вузькі місця бюджетного процесу, що мали б стати основою для вдосконалення роботи виконавчої влади. Ми провели дослідження висновків та рекомендацій РПУ починаючи з 2000 року. Головними проблемами, на які звертають увагу експерти РПУ у розпорядженні бюджетними коштами є:

1. 2002 р. — неефективне використання державних корпоративних прав (недоотримано 300 млн грн. дивідендів на державну частину акцій, що становить 63% загального обсягу). Головними неплатниками є енергетичні компанії (НАК "Нафтогаз", ВАТ "ДЕК Центроенерго" та ВАТ "ЕК "Київенерго":

— розпорядники коштів (Мінфін та Держказначейство) здійснювали управління кштами в ручному режимі із значним розпорощенням коштів та використанням

інструменту недофінансування бюджетних статей;

— реакція корпоративного сектора знаходилась у площині створення заборгованості перед бюджетом на фоні бездіяльності Мінфіну та МВС в плані забезпечення стягнення. У відповідь на дії держави з регулювання ділового простору було використання юридичних прогалин та лобійованих правничих рішень: використовувалась банківським сектором та небанківськими фінансовими установами пільга, що надавала можливість спрямовувати прибуток на формування страхових резервів для покриття можливих збитків за рахунок несплаченого податку на прибуток. Корпоративний сектор активно накопичував заборгованість (56 прострочених боржників по зовнішнім запозиченням).

2. 2003 р. — Рахункова палата відмічає наступні чинники та помилки в управлінні державними грошовими коштами:

— досягнуті показники економічного зростання не мали позитивного впливу на збільшення державних ресурсів;

— інфляція становила 8,2%, цінове навантаження склало 10,9%, мінімальна зарплата становила лише 51,2% прожиткового мінімуму, рівень безробіття за офіційною статистикою — 3,6%, а за міжнародною оцінкою — 9,8%;

— збитковість підприємств залишається на високому рівні — 47% загальної кількості;

— зберігалось ручне управління з метою обмеження видатків бюджету;

— залишалась на низькому рівні бюджетна дисципліна; зростала прострочена заборгованість;

— з боку корпоративного сектора використовуються нові механізми створення боргів перед іноземними позичальниками, інформація про стан боргу перед державою є недостовірною (ВАТ "Чексіл" не визнає простроченої заборгованості у сумі 50,4 млн грн., Міністерство фінансів не надає Господарчому суду підтверджувальних документів, що не дозволяє прийняти виважене рішення з означеного питання). Корпоративний сектор використовує метод фіктивної збитковості з метою установа прямої кореляції між зростанням масштабів експорту металургійного комплексу та зростанням заборгованості до бюджету (кожне друге металургійне підприємство позиціонує себе як збиткове).

Останній із наголошених Рахунковою палатою висновків набув характеру стійкої тенденції у майбутніх роках. Так, у 2003 році у відповідь на занедбання регулюванням внутрішнього економічного простору корпоративний сектор використав тактику підвищення цін (+10,9%) та фондових запозичень (в енергетичному секторі, залізниці, фінансовому секторі), що разом з зовнішніми факторами ресурсної інфляції спричинило отримання на внутрішньому ринку негативних наслідків (+19% інфляція). Спроба національного регулятора зв'язати надлишок грошей у фінансовому секторі за рахунок введення обмеження грошової маси МЗ призвело до підвищення ставок овернайт до 50%.

Зростали в 2003 році ознаки прихованої бідності — за розрахунками наддержавних організацій, Україна визнана найбіднішою в Європі країною [1, С. 17]. Немов би незважаючи на посилення негативних тенденцій у соціальному стані в країні, доводиться до межі надання пільг приватному сектору, обсяг яких в 2003 році досяг 71,302 млрд грн, що на рівні 94,7% доходів бюджету країни. Особливих масштабів досяг пільговий режим у СЕЗ "Донецьк" та ТПР Донецької області. Загальна сума пільг області склала 1,4 млрд грн. або 78% від їх загального обсягу.

Система підтримки національних виробничих підприємств цілеспрямовано набуває галузевих ознак. Поряд із цим, відбувається послаблення контролюючих функцій з боку відповідних міністерств, державної судової системи, а вирішальні та контролюючі функції концентруються в Кабінеті Міністрів. Концентрація державного управління супроводжувалась поглибленням процесів порушення виконавчої дисципліни: несвоєчасне надання позичок, несвоєчасне проведення претензійно-позовної роботи стягнення заборгованості перед державними органами, порушення законодавства з державних закупівель, позазаконне використання матеріальних активів та ресурсів матеріального резерву. З 5000 об'єктів залишилось на балансі близько 3-х десятків, після тимчасового використання ресурсів їх обсяг не поповнюється протягом декількох років, що перетворило стратегічні запаси держави на оперативні. Заборгованість перед держрезервом складає більше 3 млрд грн.

У 2004 році ситуація значною мірою змінюється: реальний ВВП перевищив затверджений показник в 2,5 рази, що стало можливим за рахунок значної переплати податкових надходжень та неповернення ПДВ. Мотивом для свідомого вчинення таких дій стало наближення президентської кампанії, для проведення якої здійснювалось накопичення грошового ресурсу: доходи бюджетних установ за власними джерелами перевищено на 76,3%, переплата податку на прибуток — на 27,1%, реалізація державних запасів — на 22,9%, збори за забруднення навколишнього середовища — на 28,8%. До такого стану призвело розширення бази оподаткування, збільшення податкових ставок та зміни у формуванні податкової частини — тобто використання податкового інструменту не у вигляді регулятора рентних засобів накопичення, а у формі фіскального підручного важеля вирішення поточних завдань, як-то разове стягнення податків, зборів, штрафів та пені в обсягах, що перевищували базові показники в 2,5 рази.

Реакція фінансовоформуючих секторів була відповідною: створення хронічної заборгованості (тільки НАК "Нафтогаз" — заборгованість на 80% запланованих надходжень та 43,7% сукупного податкового боргу¹). Поряд із цим продовжується політика дискримінації у національному діловому середовищі: надання пільг за офіційно невизначеними критеріями (400 видів пільг отримують 49,2 тис. платників податків, або 9%). Надання пільг, створення СЕЗ, ТПР не виконує свого при-

¹ Вважаємо, що створення боргу стало одним із інструментів державного управління поза регламентним переданням майна в тому числі і нерезидентам. Так, з метою погашення боргу за газ російській стороні були передані важкі бомбардувальники Ту-160 та Ту-95 МС, крилаті ракети повітряного базування великої дальності та обладнання. Легальний продаж вимагав відмінної цінової політики, а використання боргового свопу дало можливість мотивувати значні дисконти в платежах та використання позарегламентних шляхів передачі майна.

значення — забезпечення бюджетної ефективності, що стало джерелом формування від'ємного сальдо (надходження збільшилися на 30,6%, а пільги — на 67,6%) при збільшенні імпорту на 26% податкові пільги з розмитнення збільшилися в 3,3 рази. В результаті можна сміливо говорити про переведення цілих галузевих напрямів у становище дійної корови, що не має права на самовідновлювальні накопичення.

Протягом 2004 року Уряд не забезпечив дотримання чинного законодавства з виконання бюджету (табл. 1), здійснювалась практика несанкціонованого використання коштів із резервного фонду: протягом року було видано 78 розпоряджень із порушеннями процедури, розгляду та прийняття рішення щодо виділення коштів на напрями нецільового характеру (76,4%) на користь приватних розпорядників коштів. Уряд використовував метод використання бюджетних коштів у позабюджетний спосіб (окремі урядові програми, нормативно-правові акти з нерегламентованим способом розподілу та невизначеним процесом повернення коштів). У 57,7% урядових програмах реструктуризації вугільної галузі включені позарегламентні витрати.

Практично склалась та закріпилась в практиці державного упорядкування практика маніпулятивних тактик в державному управлінні економічним простором з метою створення та імплантації в міжнародне середовище потужного національного приватного сектора. За результатами аудиту РПУ, неефективними державними розпорядниками коштів визнані Міністерство фінансів та Державне казначейство, Державний комітет з державного матеріального резерву, серед міністерств та відомств: Міністерство палива та енергетики (неефективне використання коштів на реструктуризацію). Ситуація погіршувалась за рахунок потужного використання інструменту зовнішніх запозичень: зовнішні запозичення перевищили затверджені річні обсяги на 58,6% від загальних. Вага зовнішньої частини держборгу зростає до 75,5% у загальному обсязі запозичень держави. Витрати на обслуговування держборгу перевищують аналогічний внутрішній показник в 1,8 рази. Основними позичальниками є комерційні структури з незабезпеченими майновим покриттям (15 підприємств створюють 2,956 млрд грн. незабезпеченого боргу). Рівень повернення запозичень склав в 2004 році 2,1%. У наслідок чого приймається рішення на користь комерційних установ за рахунок державних коштів про погашення боргу перед іноземними банками.

Зміна політичної влади в 2005 році знаменувалась корінними змінами в економічному середовищі та характері державного управління. Зафіксовано падіння темпів зростання ВВП на 2,6% та промислового виробництва на 3,1% проти очікуваних 8,6% та 12% відповідно. Обсяг ВВП склав лише 62,5% від обсягу 1990 року, а реальне зростання грошових доходів населення перевищило у 7,3 рази ВВП. Знизилась до 57,4% здатність до внутрішнього інвестування національного виробничого сектора, проте рівень банківських запозичень зріс з 7,1% до 14,8%, а іноземних — з 3,2 до 5%. Поряд із цим кратно активізувалась експансія іноземного капіталу на внутрішній ринок України виключно у некапітальній формі (у 3,3 рази: за рахунок продажу КГМК "Криворіжсталь" та АППБ "Аваль"). Обсяг інвестуван-

ня на душу населення складає 349 дол. на 1 особу, проти 1000 дол. за визначеним світовим оптимумом для здійснення розвитку. Знову знизився коефіцієнт покриття експортом імпорту до 0,95.

Продовжувалась практика списання та погашення державою боргів корпоративного сектора: рівень повернення раніше наданих державою коштів становить 52,6%. Рахунковою палатою встановлено, що з початку дії кредитних угод під гарантії Уряду 73% здійснені з коштів бюджету України. Активно використовується засіб поза приватизаційного набуття прав та контролю над стратегічними підприємствами — позичальниками іноземних кредитів, яким були надані державні гарантії. За рахунок передачі безнадійної заборгованості на суму 117,7 млн дол. держава втратила в процесі ліквідації 9 підприємств, не проведена приватизація ФДМУ 8 підприємств-боржників, через справу про банкрутство передано іншому власнику АТ "Кріопром" (19 млн дол.), відкрито розпорядження майном ВАТ "Оріана" (201,2 млн дол.) у процесі банкрутства.

Підсумково: в 2005 році Уряд почав активніше здійснювати заходи зі зв'язування грошової маси, але все одно рівень інфляції становив 13,5%, вперше не виконано план надходжень до спеціального фонду держбюджету, посилилась тенденція до централізації бюджетних ресурсів.

Протягом 2006 року головним мотивом у державному управлінні було забезпечення максимальної відкритості національної економіки (зниження митних тарифів у рази, створення надлояльних умов для входження іноземного бізнесу в національний простір — у сфері фінансів (29,6%), нерухомості (16,7%), торгівлі та посередницькій діяльності (12,1%) — тобто у високоризикові напрями (у порівнянні з машинобудуванням — 3,4%). Але управлінські та владні трансформації спровокували масштабність вивозу капіталу — ріст процесу склав 47,3%.

У державному управлінні бюджетним процесом була використана метода посилення фіскального тиску, розширення бази оподаткування, підвищення акцизів. Внаслідок згорання діяльності реального сектора впала дохідність бюджету, дохідність операцій з капіталом склала лише 32%, надходження від вивізної мита — 24,3%. Як засіб захисту бюджету використаний інструмент примусової внутрішньої позички — не повернення ПДВ (73,2% заявлених сум).

У корпоративному секторі примусове фінансування держбюджету в безакцептній формі стимулює паралельний процес із фіктивного створення бюджетних боргів. Фінансова дисципліна залишалась на низькому рівні, причому відбулось збільшення кредиторської заборгованості в 1,4 рази, дебіторської — на 18% (за рахунок недосконалої системи закупівель, прихованого авансування робіт, недофінансування соціальних програм та бюджетних установ). Повернення кредитів зменшилось на 13,4%.

Внаслідок неефективного управління обертанням ресурсів Уряд вдався до перевіреної практики фіскального навантаження на населення через систему ЖКГ (у 2,3 рази), на підприємства — через акцизний збір (+14,5%), дозволи на підприємницьку діяльність (+56%), мита (в 2,9%), електроенергію (+56,8%).

Впродовж 2006 року зовнішній борг зріс на 37% за рахунок активізації корпоративного сектора економіки (+54,9%), за рахунок позик яких обов'язки українського суспільства досягли розміру 40,5 млрд дол. США.

Найбільші темпи росту позичання відмічені в банківсько-фінансовій системі (28,6%), довгострокові позики склали 40,6%, короткостроковий борг — 11,3%. Були знижені вимоги кредиторів щодо забезпечення надійності фінансового стану позичальників, про що свідчить зростання частки негарантованих запозичень. Це, в свою чергу, спричинило значний тиск на курсову стабільність національної грошової одиниці. РПУ наголосила про можливість виникнення фінансово-кредитної та економічної кризи через можливість неповернення вчасно боргів [3, С.49]. Довгострокові зобов'язання приватних банків збільшились в 2,4 рази, короткострокові — в 2,1 рази.

У 2007 році зростали негативні тенденції в національному економічному середовищі, що маскувались за рахунок усе більш активного використання методичних та статистичних технік. До складу майбутніх кризових чинників можна віднести: ріст відтоку капіталу (22,8%); від'ємне зовнішньоекономічне сальдо (ріст імпорту на 34,8% порівняно із ростом експорту на 27,4%); формування приросту реального ВВП за рахунок експортної складової металургії та цінового внутрішнього фактора у харчовій промисловості; закріплення статусу ресурсного донора (75% — сировина складова обсягу реалізації, 15% — інноваційна). В результаті інфляційний тренд промислової продукції склав 23,3%; неконтрольоване зростання надприбутковості в ціноутворюючих галузях (рентабельність зросла в 1,5 рази в будівництві, виробництві продуктів харчування і стала вагомим чинником інфляції); монетарна база зросла на 46%, грошова маса — на 51,7% (з порушеннями Основних засад грошово-кредитної політики на 2007 рік на 28—33%), рівень доларизації зріс на 22,8%; зростання номінальних доходів населення на 30,6%, за рахунок інфляційного чинника нівельовані до рівня 12,8%, що є найнижчим показником з 2001 року; рішення про виділення коштів з резервного фонду держбюджету приймалось із порушенням законодавства (за 52 розпорядженнями Уряду було розподілено 87,6% коштів). Порушення бюджетного законодавства були допущені у сфері виконання держзамовлення, поставки продукції для держпотреб, закупівлю товарів за державні кошти, розміщення держзамовлення. Це підтверджує висновки попередніх років щодо закріплення практики використання бюджетних коштів на користь комерційних близьких до державного управління організацій.

В державному управлінні продовжувалась практика використання цільових коштів не за призначенням. Кошти національної програми сприяння розвитку малого підприємництва на 83,7% були використані на утримання апарату Фонду. Надання фінансової підтримки здійснювалось без належного обґрунтування бізнес-планів підприємств, а також зобов'язань щодо повернення коштів. Оплата товарів та послуг здійснювалась зі значним перевищенням середньоринкових цін; низьким залишився рівень повернення кредитів, норматив не виконаний на 31,5%. При цьому надано нових кре-

дитів на суму 1,24 млрд дгрн.; при зниженні відсотку виконання операцій з капіталом (89,1%) стрімко зросли доходи віртуального характеру (у 66 разів за статтею "офіційні трансферти"). Позитивним моментом в управлінні держаними коштами слід вважати покращення розрахункової дисципліни: кредиторська заборгованість знизилась в 4 рази, хоча і залишилась досить значною за рахунок накопичення проблем попередніх періодів. Але дебіторська заборгованість зросла в 2,2 рази, рівень простроченої склав 13,5%.

Знову був використаний інструмент розширення бази оподаткування (збільшення рентних платежів на видобуток нафти — 01.01.2007 р., газовий конденсат, природний газ, нормативів збору на геологорозвідувальні роботи), після введення додаткового навантаження щомісячні темпи наповнення дохідної частини уповільнились та зменшились у обсягах (з 118,8% до 91,4%). До цього був доданий значний тиск на реальний сектор податкової служби, що стимулював переплату податків за основними напрямками (5,7%). У структурі податкових надходжень збереглась вага ПДВ — 47,1% надходжень та свідоме неповернення його платникам (29,8%), проте основним боржником за цим видом доходу залишались підприємства контролюваного державою сектора економіки (-10,4%). Продовжувалась практика зменшення участі у бюджетонаповненні за рахунок вексельного обороту у палатковій сфері. Цікавим є факт створення потоку "добровільних" внесків, план по надходженням яких перевиконаний в 17,7 рази.

Як і в попередні роки, використовувалась практика недофінансування за напрямками видатків або виділення коштів в останні місяці року, "перетримки" коштів саме в державних установах (Міністерство фінансів, Міністерство аграрної політики, Міністерство ЖКГ, Міністерство оборони, Державна агенція з інвестицій та інновацій, Міністерство юстиції). Схожий процес відбувався і на рівні Держказначейства: обсяг нерозподілених коштів на 01.01.2008 р. в 2,5 рази перевищив аналогічний показник попереднього року.

Уряд у поточному році орієнтувався на зовнішні запозичення в процесі забезпечення держбюджету. Зовнішня складова боргу складала 75% загальної суми порівняно з 66,8% минулого року. Гарантований борг зріс на 10,2%, загальний — на 7,8%. У структурі боргу здійснений акцент на зростанні зовнішніх запозичень, що в купі з девальвацією гривні погіршують рівень гарантованості та стабільності в економічній та фінансовій діяльності.

Поряд із не виваженою державною позичальною політикою ситуація погіршується відсутністю позитивних зрушень у розрахунках підприємств-позичальників під державні гарантії. У списку найбільших боржників залишаються 32 підприємства, відносно яких відкриті позовні заяви до суду щодо стягнення заборгованості на загальну суму 3,2 млрд грн., задоволено — 29%. Характерною ознакою 2007 бюджетного року стали зростання боргових зобов'язань фінансового та промислового корпоративного сектора економіки в 1,7 рази або 82% загальної суми зовнішнього боргу України на фоні уповільнення темпів зростання економіки, високих темпів інфляції.

У 2008 році приріст реального ВВП склав лише 2,1%, номінальний валовий внутрішній продукт знизився на 9,3%, зросли ціни кінцевої реалізації — на 6,4%, прибуток підприємств скоротився на 78,2%, при рості кількості збиткових підприємств на 34,7% [4, с. 5—7]. Проте система надання пільг на користь обраних галузей та секторів (гірничо-металургійний, хімічний, АПК) залишилась на рівні попередніх років. Суттєво скоротились обсяги залучення довгострокового капіталу (через євробонди в 7 разів) та іноземних інвестицій (в 3,5 рази менше), хоча в банківській сфері продовжувалось придбання контрольних пакетів іноземцями (43% всього інвестресурсу), разом з тим посилювався процес відтоку короткострокового фінансового ресурсу (в 1,5 рази), вартість комерційних кредитів — у 1,5 рази до рівня 21,6%. Валютні кредити зросли в 2 рази, відбулась девальвація на 52,5% національної валюти до долара. В цій ситуації Нацбанком здійснено рефінансування комерційних банків в 67 разів більше, ніж в 2007 році (169,5 млрд грн. проти 2,5 млрд грн.). Сума наданої підтримки співставима з розміром доходної частини бюджету (185,8 млрд грн.) та сумою сплачених за 100 років обсягу податку на прибуток банківською сферою. Тобто практично приватна фінансова система існувала за рахунок держави та суспільства. Значна кількість наданих Нацбанком коштів підтримки здійснювалась з порушенням законодавства, рішення приймались необґунтовано та тенденційно. Поряд із цим споживчі ціни зросли на 22,3% (в 1,3 рази більше, ніж у 2007 році). Таким же був і рівень інфляції. Управління коштами здійснюється головними розпорядниками вкрай незадовільно: виконавча дисципліна послаблена, контрактна дисципліна низька (договори укладаються з порушеннями вимог виконання та чіткого визначення змісту робіт). За всіма напрямками зафіксована відсутність належного контролю посадових осіб.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи результати аналізу управлінських рішень в області формування та розпорядження державними фінансовими потоками можна зробити наступні узагальнення.

Постійною методикою управління бюджетними коштами на державному рівні стала практика маніпулювання ресурсом на користь приватного сектора, зростання сили якого відбувається за рахунок хронічного недофінансування соціальних та державних секторів, використання боргового інструменту на національному рівні, відсутність та свідоме нівелювання системи контролю, господарчої та управлінської дисципліни. В управлінні господарчим сектором укоренилася практика конфліктності як засобу діяльності. За всі роки національної державності не створена система позитивного бюджетоутворення та ефективного суспільно врівноваженого управління національними ресурсами.

Всі роки державне управління виконувало не функцію бюджетної та організаційної підтримки державних товариств, а функцію утримання та забезпечення функціонування приватного сектора. Це відзначають навіть найбільш лояльно налаштовані міжнародні експерти з ринкових трансформацій та консультанти нашої держа-

ви. Ділове середовище в Україні характеризується як вкрай агресивне, нерівномірне та нестабільне. Рейтинг якості його за міжнародними оцінками погіршується з року в рік. З початку розгортання кризових явищ міжнародний рейтинг національного економічного простору був знижений на кілька позицій (з 69 місця до рівня 73, а за індексом конкурентоспроможності — на 8 позицій) і, за думкою провідних економістів, визначається як найгірший у світі. На думку експертів WEF [6, с. 7], Україна втратила 21 позицію з 1997 року (52 місце), відступивши на 73 у 2007—2008 рр., та отримала узагальнену оцінку "нестабільна" (D — disadvantage).

ПРОПОЗИЦІЇ

Співвідношення між внутрішніми та зовнішніми чинниками деструктивності становить 2:1. Тому саме пошукам засобів їх подолання методами державного управління і має стати пріоритетним завданням у конструюванні комфортного національного економічного, владного, корпоративного середовища. Світовий досвід доводить, що регуляторна функція держави не зводиться до системи зборів, реєстрації та податкових ставок, а використовує ці інструменти для створення цілісної системи впливу на економічне середовище з метою забезпечення суспільного результату з використанням ринкових можливостей. Тобто держава залишається головним оператором, розпорядником та конструктором національного економічного простору і впливає на міжнародну економічну спільноту не прямо, а опосередковано — через регулювання напрямів розвитку корпоративного сектора. Це є головне завдання державного управління в економічній сфері ринкового формату, на наш погляд. Нагально потрібна не тільки система, яка зберігала б чи створювала нові господарські зв'язки всередині галузі та за її межами, а і забезпечувала зв'язок між основними складовими національного суспільства — активним корпоративним сектором, масштабним реципієнтом — соціальною сферою, регулятором та доном — державою.

Література:

1. Висновки про виконання Державного бюджету України 2003 рік — К.: Рахункова Палата. — 2004. — Вип. 8. — 76 с.
 2. "Про укладання угод про реструктуризування простроченої станом на 1 січня 2004 р. заборгованості юридичних осіб за кредитами, залученими державою під державні гарантії, та бюджетними позичками" — Постанова КМУ 10.08.2004 р. № 1030 та "Про заходи щодо погашення заборгованості ВАТ "Оріана" за отриманий іноземний кредит" — Розпорядження КМУ 28.10.2004 р. № 810-р.
 3. Висновки щодо виконання Державного бюджету України за 2006 рік — К.: Рахункова Палата України. — 2007. — Вип. 7. — 64 с.
 4. Висновки щодо виконання Державного бюджету України за 2008 рік — К.: Рахункова Палата. — 2009. — 57 с.
 5. <http://gcr.weforum.org/gcr/>
 6. Антонюк Л.Л. У чому Україна втрачає // Монітор. — 2008. — № 1—2.
- Стаття надійшла до редакції 18.12.2009 р.*